

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Vegyészmérnöki és Biomérnöki Kar
Kémiai és Környezeti Folyamatmérnöki Tanszék

Írta:

PÁTZAY GYÖRGY
TUNGLER ANTAL
MIKA LÁSZLÓ TAMÁS

Lektorálta:

HANNUS ISTVÁN

KÉMIAI TECHNOLÓGIA

Egyetemi tananyag

2011

COPYRIGHT: © 2011-2016, Dr. Pátzay György, Dr. Tungler Antal, Dr. Mika László Tamás, BME Vegyészmérnöki és Biomérnöki Kar Kémiai és Környezeti Folyamatmérnöki Tanszék

LEKTORÁLTA: Dr. Hannus István, BME Vegyészmérnöki és Biomérnöki Kar Kémiai és Környezeti Folyamatmérnöki Tanszék

Creative Commons NonCommercial-NoDerivs 3.0 (CC BY-NC-ND 3.0) A szerző nevének feltüntetése mellett nem kereskedelmi céllal szabadon másolható, terjeszthető, megjelentethető és előadható, de nem módosítható.

TÁMOGATÁS:

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0028 számú, „Multidiszciplináris, modulrendszerű, digitális tananyagfejlesztés a vegyészmérnöki, biomérnöki és vegyész alapképzésben” című projekt keretében.

ISBN 978-963-279-480-8

KÉSZÜLT: a [Typotex Kiadó](#) gondozásában

FELELŐS VEZETŐ: Votisky Zsuzsa

AZ ELEKTRONIKUS KIADÁST ELŐKÉSZÍTETTE: Hajabács Enikő

KULCSSZAVAK:

technológia, ipari termelőegységek, katalízis, katalizátorok, szerves vegyipar, ammónia, salétromsav, karbamid, kénsav, műtrágyák, klór-alkáli iparok, alumíniumgyártás, vas- és acélgártás, építőipari kötőanyagok, kerámiák, üvegek, energiatermelés, tüzeléstechnika, erőművek, atomenergetika, megújuló energiaforrások, a vízkezelés kémiai technológiái, oldószerek a kémiai technológiában, szénhidrogénipari technológiák, szénipari technológiák, szerves technológiai ipari technológiák, biotechnológiai iparok, fermentációs technológiák

ÖSSZEFOGLALÁS:

A jegyzet részletesen foglalkozik a technológia alaptörvényeivel, az ipari termelőegységek felépítésével és törvényszerűségeivel. Tárgyalja a katalízis eljárásait, ismerteti a katalizátorok jellemzőit. Bemutatja a szerves vegyipar eljárásait, az ammónia, a salétromsav, a karbamid, a kénsav, a műtrágyák gyártását, valamint a klór-alkáli iparok, az alumíniumgyártás, a vas- és acélgártás, az építőipari kötőanyagok, kerámiák, üvegek gyártási folyamatait. Ismerteti az energiatermelés, a tüzeléstechnika, az erőművek, az atomenergetika és a megújuló energiaforrások felhasználási eljárásait. Bemutatja a vízkezelés kémiai technológiáit, az oldószerek a kémiai technológiában történő alkalmazásait. Külön ismerteti a szénhidrogénipari technológiákat, a szénipari technológiákat, a szerves technológiai ipari technológiákat és a biotechnológiai iparok és fermentációs technológiák eljárásait.

A jegyzet 222 zömében színes ábrát, 70 táblázatot, 6 interaktív és 21 nem-interaktív animációt tartalmaz.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés a kémiai technológiába.....	5
1.1. A technológia fogalma és tárgya, jellemzői.....	5
1.2. A léptékhatás. Ipari termelőegységek felépítése, folyamatábrák, mérlegek.....	7
1.3. A technológiai folyamatok hatékonyságnak mérőszámai.....	12
1.4. Az ipari technológiák és a fenntartható fejlődés.....	13
1.5. A szerves vegyipar hazai és nemzetközi adatai.....	17
2. A katalízis szerepe a kémiai technológiákban.....	22
2.1. Homogén katalitikus eljárások.....	24
2.2. Heterogén katalitikus eljárások.....	30
2.3. Katalitikus berendezések.....	43
3. Szerves vegyipar ágazatai.....	46
3.1. Ammónia szintézis.....	46
3.2. Salétromsavgyártás.....	52
3.3. Karbamid.....	55
3.4. Kénsavgyártás.....	56
3.5. Műtrágyák.....	59
3.6. A klór-alkáli elektrolízis.....	61
3.7. Az alumínium ipar technológiái.....	64
3.8. A vas és acélgyártás technológiái.....	68
3.9. Fontosabb színesfémek előállítása.....	73
3.10. A korrózió szerepe.....	78
3.11. Építőipari kötőanyagok.....	93
3.11.1. Cementgyártás.....	94
3.11.2. Égetett mész előállítása.....	98
3.12. Kerámiaipar.....	99
3.13. Üvegipar.....	103
3.14. Félvezető anyagok előállítása.....	109
4. Energiaszolgáltató iparok kémiai technológiái.....	111
4.1. Bevezetés.....	111
4.2. Tüzelőanyagok bányászata, előkészítése, szállítása, tárolása.....	116
4.3. Fosszilis energiahordozók tüzelési technológiái, tüzeléstechnika.....	120
4.4. Fosszilis tüzelésű erőművek füstgázemissziói, a füstgáztisztítás kémiai technológiái.....	129
4.5. A nukleáris energiatermelés kémiai technológiái.....	134
4.6. A villamos – és hőenergia termelés hő- és munkaközegeinek technológiái.....	142
4.7. Kémiai technológiák a megújuló energia termelésben.....	145
4.8. Az energiátárolás és energiaszállítás technológiái.....	157
5. A víz kémiai technológiája.....	160
5.1. A víz jellemzői, kinyerése, felhasználása.....	160
5.2. A különböző „vizek” kémiai összetétele.....	162
5.3. A vizek minőségének vizsgálata.....	164

5.4. Vízelőkészítés-Vízkezelés	164
6. Oldószerek a kémiai technológiában.....	182
6.1. Szerves oldószerek.....	183
6.2. Zöld oldószerek.....	186
6.2.1. Víz.....	187
6.2.2. Ionos folyadékok	190
6.2.3. Fluoros oldószerek.....	191
6.2.4. Szuperkritikus szén-dioxid	193
6.2.5. Alkohokok.....	194
7. A szénhidrogénipar technológiái.....	196
7.1. Kőolajfinomítók.....	196
7.2. Földgáz és feldolgozása	205
7.3. A szén, mint vegyipari nyersanyag technológiái. Elgázosítás, kigázosítás, szén cseppfolyósítása	209
8. A szerves technológiai ipar technológiái.....	218
8.1. Alifás közti- és végtermékek előállítása	219
8.1.1. Etilén és propilén.....	219
8.1.2. Acetaldehid.....	220
8.1.3. Etilén-oxid és etilén-glikol	223
8.1.4. Ecetsav és ecetsav-anhidrid	224
8.1.5. Adiponitril	227
8.1.6. Butiraldehid.....	227
8.1.7. 1,2-diklóretán és vinil-klorid	229
8.1.8. Akrilnitril.....	231
8.1.9. ε-kaprolaktám	232
8.1.10. I-propil alkohol.....	233
8.1.11. Aceton	234
8.2. Aromás alapanyagok, közti- és végtermékek.....	235
8.2.1. Etil-benzol	237
8.2.2. Sztírol	237
8.2.3. Maleinsavanhidrid	238
8.2.4. Anilin.....	238
8.2.5. Fenol.....	239
9. Biotechnológiai ipar	242
9.1. A biokatalizátorok típusai	243
9.1.1. Enzimek.....	243
9.1.2. Mikroorganizmusok alkalmazása	251
9.2. Bioreaktorok.....	254
9.3. A fermentációs technológiák főbb termékcsoportjai	256
9.3.1. Szeszgyártás	257
9.3.2. Sörgyártás.....	260
9.3.3. Antibiotikumok és előállításuk.....	262
10. Irodalomjegyzék.....	264
11. Ábrák, animációk, táblázatok jegyzéke.....	268
11.1. Ábrák.....	268
11.2. Animációk.....	272
11.3. Táblázatok.....	272